

טועמיה

טעמי הלב

ספירה

סופרים כל יום, מתרגשים בכל יום, היום הצפוי מתקרבת עוד ועוד, מייחלים, מצפים, מתגעגעים, היום... עוד יום, ועוד יום... ה'מטמונים'!

חוות הוד של ימינו אלה, הם מיוחדת במינה, שכן ימי הספירה הם ימים נעלים מאד מאד, את הטהרה שמקבלת כנסת ישראל בתיקון מדותיה, מאפשרת את הקירבה הכי גדולה לאבינו שבשמים, ליום כלילת אפריון - ב'מתן תורתנו', בזוהר הק' מדגיש

במעלת הימים האלו כבר הפליג הרמב"ן (בפ'אמור) שימי ספירה בין פסח לעצרת הם כחול המועד.

העבודה מקבלת משמעת מיוחדת, המתובלת באור האהבה של קרבות אלקים, שכביכול משתוקק בנו, לקרבנו תחת כנפי שכינתו. ראה נא מ"ש"כ מן החיד"א בספרו 'לב דוד' (סוף פ' ל') וז"ל: בימי העומר צריך ליזהר ביותר בעבודת ה' בתורה ובמצות, מפני שהם ימי דין, כשיצאנו ממצרים היינו מתטהרים בימים הללו לקבל התורה הקדושה, וכשם שבימים ההם על ידי התעוררות ישראל ליטרה, ממרום שלח שפע קדוש להיותם עזרם ומגינם, כן עתה אם ישים אליו לבו ויקיץ מתרדמת יצרו, יהיה לו עזר, כי הבא ליטרה מסייעין אותו, ומה גם כי הימים האלה מסוגלים לזה עת שהגיעו אבותינו ליטרה, ואנחנו נחלץ חושים, לעשות כמעשיהם וליזהר בכל סדרי טהרה, ובפרט בענין שנאת חנם צריך לדקדק מאד, כי ידענו מה היה לתלמידי ר"ע בין פסח לעצרת כמ"ש בפרק הבא על יבמתו.

וה'כולת' ליטרה קל ביותר בימים אלו, וכש"א הרה"ק החי"ר"ם: גם אנשים שלא יוכלו לקבל הארת ניסן ופסח וכו' יכולים באייר לשוב בתשובה שלימה. והרה"ק ה'בית ישראל' אמר: ימי הספירה זמן לכל אחד לראות מצבו ולשוב ולתקן מעשיו. וכתוב 'לכם' אולי רמז לדרשת חז"ל לכם, להוציא את הגוי, **לכל אחד להוציא את הגוי שלו.**

טעמי הפרשה

קדושים תהיו

מכל דורש להוכיחני, והיה בהוכיחו אותי השבתי לו, אפילו אם אלך בטל עשרים שנה אתעלה יותר בלימוד מכל לומדי העיר הזאת, וכן היה תשובתי לכל דורש.

והי היום, ונתאכסן דורש א' טוב וחכם חרשים, וכאשר הוכיח אותי, השבתי לו כנ"ל, והשיב אמרו לי, טוב דברך נגד לומדי העיר הזאת, אבל מה תעשה כשיקעסו עליך חמך וחמותך, ויפשיטו מעליך בגדי החמודות, וילבשו אותך בבגדים הבלויים והסחובים, וישלחו אותך חזרה להשיבה למקום שבאת משם, מה תענה, ובאיזה בושת אנפין תעמוד לפני לומדי הישיבה שהם נתעלו מעלה, ואתה ירדת מטה, הלא תפסך בושה וכלימה.

והנה מיד נכנסו דבריו באזני כארס של עכנאי, ונפל לי במחשבתי שזה פי' הפסוק באומרו קדושים תהיו כי קדוש אני ה' וגו', ולכאורה מה דמיון קדושת בשר ודם לקדושת אל חי בורא כל העולמים. אמנם יכין בזה לומר, כי פן ואולי יאמר האדם, הלא כשאפילו אלך בשרירות לבי להרשיע ביותר, עכ"ז אתעלה יותר בהקדושה מהטוב שבגוים, לזה אמר הכתוב, לו יהי כדברך בהאי עלמא, אבל מה תענה ליום הפקודה בעת חזרת הנשמה למקורה למקום קדושתו. וזה פי' 'קדושים תהיו', ואם תאמר הלא איך שיהיה, עכ"פ יותר קדושים אנחנו מהטוב שכאומות, לזה אמר, לו יהי כדברך בההוא עלמא, אמנם 'כי קדוש אני', ובמקום קדושותי, מה תענה. ותיכף כשנפל למחשבתי פי' הפסוק, מיד הבטחתי לו שאחזור להתמדת הלימוד כבראשונה.

שויתי ה'...

הרה"ק ה'לב שמחה' מגור ז"ע

קדושים תהיו, א שארפע פרשה, קדושים תהיו כי קדוש אני ה'. איתא ב'שפת אמת' (תרל"א), חיות כל איש ישראל - חלק אלק' ממעל, ממילא

תהיו קדושים - בהכרח

תולדות יעקב יוסף

שמעתי מהרב המוכיח מוהר"ל גילנר, קדושים תהיו כי קדוש אני ה' (ויקרא יט, יב), והקושיא מה זה נתינת טעם, כי אדרבה מי יוכל לדמות צורה ליצרה שיהיה קדוש כמו הש". וביאר, כי מאחר שנשמות ישראל נאצלים מעצמותו ית', וכמ"ש ויפח באפיו, וכל הנופח מעצמותו הוא נופח, א"כ זה שאמר 'קדושים תהיו', שמצד ההכרח לבסוף תהיו קדושים, אחר כמה גלגולין וסגופין כדי שלא ידח ממנו נדח, כי קדוש אני. א"כ עצה היעוצה, שמיד תהיו קדושים, מאחר שאין ברירה. וכמו ששמעתי פ' כל ישראל יש להם חלק לעה"ב (סנהדרין ז.) בהכרח ודפח"ח.

כי קדוש אני - ומה תענה...

שפתי צדיקים

מעשה שסיפר הרב הצדיק המגיד וכו' מו"ה אהרן קליוואניער זצ"ל [תלמיד הבעש"ט ז"ע], אמר על עצמו, אני הייתי בילדותי בישיבה בפראג, ובאותו מחוז היתה עיר קטנה ואנשים בה מעט, ונמצא בהם איש אחד עשיר, והיה לו בת יחידה והגיעה לפרקה, ורצה ליתן לה בעל ת"ח, ונסע לפראג להישיבה, ובקש מהרב התופס הישיבה לברור לו איזה בחור טוב, וברר אותי, ומיד לקחני האיש והביאני לביתו, ופשט מעלי בגדי הסחבות והבלויים, והלבישני בגדי חופש ועושר, ונתן לי בתו לאשה, ועטרני בכסף וזהב, ובהמשך הזמן ראיתי עצמי בתפנוקיי, ושמנתי ועביתי והתחלתי לבעוט, ופרקתי מעלי עול ההתמדה בלימוד, וכראותם חמי וחמותי, ויקצפו עלי, והתחילו לעמוד עלי אנשים חכמים להוכיחני, והמנהג היה אז לנסיעת בעלי הדרשנים, והיה מדרך הדרשנים להתאכסן בבית חמי כי היה עשיר והנכבד בעיר ופרנס, וביקש

המשך מעמ' א' (טעמי הלב) <<<

בס' 'ילקוט חדש' איתא מהרה"ק ר' ישראל מטשארטקוב: שמעתי מר' אברהם שטערן ע"ה ששמע בעצמו מהרה"ק מוהר"י ז"ל ע"ה מטשארטקאוו בסעודת חג השבועות, על הפסוק הזה 'ויוצא משה וגו' ואמר בזה הלשון: דער רב [כוונתו היה על הרה"ק הגאון מוהר"ש זצ"ל מליאדין] האט געזאגט, אז ביים רבין [הוא המגיד ז"ל] האבען זיך געוואלגערט מדרגות, השגות, רוח הקודש, און ווער שמועסט מופתים, אונטער די בענק, און מען האט זיי ניט אויפגעהייבן, פארוואס? ווייל מען האט נאר געזוכט עבודת ה', וסיים אז אדמו"ר הנ"ל, 'איצט קען מען טייטשן דעם פסוק, לאחר שראו ישראל המופתים במצרים, ואח"כ בקריעת ים סוף שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקא בנבואה, והכתוב מעיד עליהם, ויאמינו בד' ובמשה עבדו, ואח"כ סיפור ז' שבועות עד מתן תורה, ובאותן שבועות עלו בכל פעם למדרגה יותר גבוהה, האבן זיי געמיינט אז דאס איז שוין גענוג פאר זיי, ע"כ אמר הכתוב 'ויוצא משה את העם לקראת האלקים', שהראה להם שהעיקר הוא עבודת הבורא.

ע"כ כדאי לנו להשקעה באלו הימים לקראת דודה, לקראת האנכי ה' אלוקיך - דייקא, לקדשנו ולטהרנו בקדשתו העליונה... לזכר המדות, לטהר הלב, לרומם המח, להיות קומה שלימה של דביקות בה' בכל רמ"ח ושס"ה - להגיע ל... 'פסקה זוהמת'...

המשך מעמ' א' (טעמי הפרשה) <<<

בכוונתו להתקדש גם בעולם הזה. ראיתי בחלום, שויתי ה' לנגדי תמיד, שויתי - לשון השתוות לה', קדושים תהיו כי קדוש אני ה'.

כל יהודי הוא דבר שבקדושה, אולם איתא, יכול כמוני? תלמוד לומר כי קדוש אני, קדושותי למעלה מקדושתכם, שאין השתוות לה' בקדושה. אלא הפירוש של 'שויתי ה' - מעין שימה, (כמו שפירש רש"י), ששמתי מורא לנגד עיני בכל מעשי. כמו שכתב המחבר בסעיף א' בשו"ע, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו, והוא לפני מלך גדול, ולא דבורו והרחבת פיו כרצונו וכו', כדבורו במושב המלך, כל שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה, אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו כו'.

יכול כמוני כו', הרבי ר' בונם ז"ל מפשיסחא אמר, שצריך להתייגע בהוא אמינא. בהוא אמינא של 'יכול כמוני' נצרך להתייגע להגיע על ידי קדושה.

טעמי התורה

'כיבוד ומורא אב ואם'

איש אמו ואביו תיראו (ויקרא יט, ג).

בהא דכיבוד אב ואם נחשב למצוה אחת

ב'דרך מצותיך' לבעל המשנה למלך (סוף ח"א) כתב לתמוה, על שיטת הרמב"ן והסמ"ג שחשבו ב' פרטים במצוה לב' מצוות עשה במנין המצוות, גם באופן שנאמרו באזהרה אחת, כמו שאור ודבש ואתנן זונה ומחיר כלב, אם כן מאי טעמא לא מנו ב' מצוות עשה, אחת של כיבוד אב, וב' של כיבוד אם, וב' מצוות עשה אחת שלא מורא אב, ואחת של מורא אם, ונשאר בצ"ע. ועי' בספר יד מלך (פ"ו הא' וב') להגאון ר' דוד יצחק מן מש"כ לבאר בזה, דיסוד המצוה הוא שמצד עצם מציאותם כאביו ואמו שהולידוהו זהו המתחייב לכבדם, וע"ז בא החיוב מצוה לקיים את המתחייב מגוף מהותם, ולא המצ"ע היא זו שפעלה את המחייב, שאז היה זה מחייב באב בפנ"ע ובאם בפנ"ע, ע"ש. עי' עוד שו"ת הרב צבי (יו"ד סי' קצח) אם כיבוד אב ואם בבת אחת יש משום 'מצות חבילות'.

כיבוד או"א - מצוה בין אדם למקום או לחבירו

ב'מנחת חינוך' (מצוה ל"ג) חוקר אם מצוה דכיבוד אב ואם הוה בגדר בין אדם למקום, או דהוי חיוב כלפי אביו כשאר מצוות שהן בין אדם לחבירו. ונפק"מ אם יום הכיפורים מכפר עליו. עי' שיטמ"ק (ב"מ לב) דכתב דהוי בגדר 'ממונא' כשאר מצוות בין אדם לחבירו, לגבי דאינו דוחה לא תעשה. ועי' קצות החושן (סי' ס"ז) דמשום הכי אין אומרים עליו ברכת המצוות. וב'נחל קידומים' (פר' שמות) לגבי דין מחילת האב כתב לבאר, דבמצוות כיבוד אב ואם איכא ב' חלקים, בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, והאב יכול למחול רק על חלקו, ולא על חלק הקב"ה, ע"ש.

שליחות בכיבוד או"א

בשו"ת 'מחנה חיים' (מהדו"ת חו"מ סי' כ"ט) כתב, דכיבוד אב ואם הוה 'מצוה שבגופו', שאינו יכול לעשות שליח על זה, דהמצוה הוא שהוא בעצמו יכבד את הוריו, ומביא רא"י מעשו שהיה נזהר בכיבוד אב במה ששימש אביו בבגדי החמודות, ע"ש.

האם מצות 'מורא' הוה מתן שכרה בצדה

הנה במצות 'כיבוד' נאמר בתורה שכרה, ונחלקו האחרונים אם גם במצות 'מורא' איכא שכר, ונפק"מ גם אם כופין על מצוה זו, דה'מנחת חינוך' (מצוה ריב, אות ד') כתב, ופשוט דעל מצות מורא כופין עד שתצא נפשו, כי דוקא בכיבוד אין כופין דמתן שכרה כתיב בצדה, אבל לא מורא. וכן משמע בשו"ת 'החתם סופר' (חו"מ סי' קע"ז ד"ה והנה) שכתב: במטלטלי דיתמי לא שייך

טעם זקנים

קדושים תהיו...

ע"ד צחות, מ"ש הדרן עלך פרק עשרה יוחסין וסלקא לן מס' קידושין, כי תעודת האדם שיהיה יחוס עצמו על ידי שיקיים 'קדושים תהיו', להתקדש ולטהר ללמוד וללמד וכו', אבל אם תמיד יחזור על לשונו סדר יחוסו עד למעלה בקודש ויסתפק בזה לבד - הדרן עלך עשרה יוחסין, אז ממילא ח"ו סליקא לן מס' קידושין, 'היה גמר חסד מן הארץ ואפס צדיק וקדוש, שלא יחזור להיות לו יחוס עצמו, רק יסתפק ביחוס אבותיו - אלופי יהודה.

החכמה והנימוס בלבד, ואמרו חז"ל בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו, אמר הקב"ה מעלה אני עליהם כאלו דרתי ביניהם וכבדוני, ורב יוסף כשהיה שומע איך שאמו באה היה אומר אקום בפני השכינה שבאה (קידושין לא:), חכמי ישראל לא היו פוטרם את עצמם במחווה של כבוד כמותן כסף וביקור לתקופה ארוכה, אלא היו מטריחים את עצמם בגופם לקיים מצוה זו כמסופר בגמ', משום שעמדו על גודל חשיבותה אשר הוקש כבודם לכבוד המקום.

החידוש של כיבוד אב ואם

בספר 'אור עולם' להגה"צ ר' אביגדור מילר זצ"ל (ח"ב עמ' 143) כתב בזה: בשעה שאדם מכבד את אביו ואת אמו, אומר הקב"ה: מעלה אני עליו כאלו דרתי ביניהם וכבדוני. זהו חידוש עצום! אדם שאינו נוהג כבוד בהוריו אף אם שומר מצוות הוא אומר הקב"ה 'הוא אינו מכבד אותי'. רואים אנו מכך שאם אדם מכבד את הוריו ומכיר טובה לאלה שהביאו אותו לעולם, הוא יכבד גם את הקב"ה, ויכיר לו טובה על שיצר אותו, ואם הוא לא מכבד את הוריו אז גם את הקב"ה הוא לא יכבד ולא יכיר לו טובה, ואף אם אדם כזה יציע כל היום ויתפלל: "יוצרונו ועושונו" וכו' וכו', זה אינו שווה מאומה, חסרה לו הפנימיות וחסרה לו הכרת הטוב, האדם צריך להרגיש כי 'אבי ואמי עזבוני וה' יאספני', הוא צריך לחוש שהקב"ה הוא אביו ואמו, ואם הוא פוגם בכבוד ההורים הוא בוודאי פוגם גם בכבודו של הקב"ה, שכן אין הבדל בהתנהגות להורים להתנהגות כלפי שמיא.

אריכות ימים – באופן סגולה

ובגדר שכרה מבאר האור החיים הק' (שם) וז"ל: אמר 'אריכות' שמשמע מעצמם, ולא אמר אריך ימים. אולי שירצה לומר, כי מצוה זו סגולתה היא אריכות ימים מלבד שכרה מה', כי יש מצות שיש בהם סגולות נפלאות, מלבד שכן אשר קבע להם ה' וזו גילה אותה ה'.

ואם, לומר שהמכבד אב ואם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני. וע"כ שכרו אריכות ימים, כי הדבקות בה' מקור חיים נותן חיים ארוכים אל האדם, ואם הוא מכבד אב ואם בעבור שמהם נוצר החומר, אם כן גם הנשמה חלק אלוה ממעל תתן כבוד לאביה שבשמים, ועל ידי הדבקות שיש לה עמו תזכה לאריכות ימים, כמ"ש (דברים ד, ז) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום.

רמז נאה למאמר חז"ל זה איתא בספר 'אוצר המכתבים' (להגר"ש משאש בשם דודו הגר"ר דוד משאש זצ"ל, עמ' נב) דמילת 'כבד' נטריקון 'כאלו ביניהם דרתי'.

כיבוד או"א – לכבד בלי תכלית

הגה"צ ר' שמחה זיסל מקעלם זצ"ל כותב בספרו 'אור רש"ז' (מאמר תקל"ד, פר' חוקת) על מאמר חז"ל 'כאלו דרתי ביניהם וכבדוני': הענין כך הוא, כי מי שאינו מכבד אביו ואמרו, מפני שאומר הלא טובתי, היא טובתו ממש, כי אהבת בנים כגופו, ואם כן אין זה רק אהבת עצמו, ומה אחזיק לו טובה, אבל באמת אינו כן, אטו המרבה להיטיב - יפסיד? והנה רצון הקב"ה להיטיב בלי תכלית, עד שגם אהבת האבות לבנים, הטביע בהם לטובת הבנים לגדלם, ואם כן המצערם, אמר הקב"ה יפה עשיתי שלא דרתי ביניהם. פ"י 'דרתי' שהיו יודעים תוקף רצוני להטיב, ולא כבדוני' פ"י שהיו ח"ו אומרים חלילה לטובת עצמו הוא דורש, וע"כ אמר כל המכבד דאי מכיר, אטו המרבה בהטבה יפסיד? ואם כן אם הייתי דרתי ביניהם, פ"י דרתי אילו היו יודעים חפצי להיטיב בלי תכלית היו מכבדים לי בלי תכלית, וזאת הכונה בגמ' מקורבת אל הדעת.

כיבוד או"א – בתוכן רוחני

כתב הגה"צ ר' אברהם יפה"ן זצ"ל בספרו 'המוסר והדעת' (ח"ג פר' קדושים) במצות כיבוד אב ואם אשר לה צורה לגמרי אחרת במי שמקיימה מחמת תוכנה הרוחני ולא מצד

שכחה פ"א מפרש תרומה ומעשר ראשון ומעשר שני ומעשר עני וחלה ועושה סוכה ולולב ושופר ותפילין וציצית ומאכיל את העניים ואת הרעבים ומשקה את הצמאים, אם יש לך אתה חייב בכולן, ואם אין לך אין אתה חייב באחת מהן, אבל כשהוא בא אצל כיבוד אב ואם בין שיש לך הון בין שאין לך הון כבד את אביך ואת אמך, ואפילו אתה מסבב על הפתחים. ועי' שם עוד, אמר רבי חזקיה, נכרי אשקלוגי היה וראש פרטבולי היה, ואבן שישב עליה אביו לא ישב עליה מימיו, וכיון שמת עשה אותו יראה שלו.

בשיטת הירושלמי – משל בן או משל אב

ובר"ש (פאה שם) פירש שיטת הירושלמי וז"ל: ולפי שיטת הירושלמי משמע דמיתי לה שיעתא למאן דאמר משל בן, ולמאן דאמר משל אב יש לדחות כדקא משני בפרק קמא דקדושין (דף לב), נפקא מינה לביטול מלאכה, שאם יבטל ממלאכתו בשביל אביו יהא צריך לסבב את הפתחים בשביל עצמו. ואין לומר דמאן דאמר משל אב מודה דאי לית ליה לאב חייב הבן משל עצמו, דא"כ כי פריך ב"פ (דקדושין שם) כבד את ה' מהונך בחסרון כיס אף כבד את אביך בחסרון כיס, לוקמה בדלית ליה לאב, אלא ודאי למאן דאמר משל אב אי לית ליה לאב הוי אלא כשאר עניים דעלמא. עי' בזה בתוס' קידושין (ל:) ובמקנה שם, שו"ת הרשב"א (ח"ד סי' נ"ו, ח"ז סי' תנ"א), שו"ת חוות יאיר (סי' קפ"ו), חזון איש (יו"ד סי' קמט סק"ב), ערוך השלחן (יו"ד סי' ר"מ סק"ח).

הזכרת שם ה' רק אצל כיבוד או"א

בביאור הלימוד כתב ה'כלי יקר' (שמות פרק כ פסוק יב) וז"ל: וקשה דירה מאן דכר שמיה ומהיכן למדו לומר כאלו דרתי ביניהם. ודאי למדו זה ממה שמצינו שבכל ה' דברות אחרונות לא נזכר השם, לפי שמדברים בדברים שבין אדם לחבירו, וא"כ למה הזכיר ה' אלהיך אצל כיבוד אב ואם, אלא שעשה הקב"ה דירה לשמו הגדול ית' אצל אב

טעמי השבת

"שבת קודש"

אמרו שם, אלמלי שמרו שבת ראשונה לא שלטה בהם אומה ולשון. כי האמת הוא, שבדאי בשמירת שבת אחד על נכון יש בו די לגאולתנו ופדות נפשינו, ואכן כי אי אפשר לשמור השבת ולקבל אורו על נכון אם לא תוקדם לו ההכנה הנכונה והזמנה בקדושה בטהרה. ולזה אמרו 'שתי שבתות', כי כאשר ישמור האדם בכל הששת ימים מעט אור הקדושה שקיבל בשבת העבר שלא יפוגם, ותנוח עליו האור בכל ו' הימים, זה יהיה לו הכנה והזמנה טובה לשמירת שבת, ולקבלת אור שבת הבאה על נכון. ולזה אחר אומרו 'קדושים תהיו' בבחינת ההכנה והזמנה, אמר 'את שבתתי תשמרו', שני שבתות, הרומו לבחינת ההכנה והזמנה, בכדי לשמור ולקבל אור קדושת השבת על נכון כדבר האמור, עכ"ל.

קדשים תהיו וגו', איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו אני ה' אלהיכם.

את השבת קודש - המתנה הכי טובה שיקבלו, בכל שבוע מופיעה בהדרגה, ומעלה את בניה לשעשוע חמדת הימים, להסתופף בחצרות ה' בהומיה. ההכנה אליה נעשתה במשנה יתירה, ובהכנה דרבה, מתעטפים בהוד לקראת שבת מלכתא, להקדיש ליוצרינו בקידושא רבא דביה תחדי נפשא. במעלת ההכנה לשבת איתא בספר הק' 'באר מים חיים' וז"ל: וגם את שבתותי תשמרו, תשמרו עצמיכם שתוכלו לקבל אור קדושת שבת, שאור הקדושה שופע בו מאוד, עד שנקרא 'שבת קודש'. והכל אם תשמרו עצמיכם מהשראת רוח הטומאה, ודאי ישיר עליכם אורות הקדושה. ואפשר לזה אמרו חז"ל (שבת קיח:) אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות וכו', ושוב

טעמי הפרנסה

די פרנסה לכולם!

היה זה זצ"ל, אמר לו הרב, למה באת הנה, לי אין פרנסה כאן, ואתה עוד תקפח יותר את פרנסתי? אמר לו המגיד משל, לאחד היה תרנגולת ולא נתן לה מזונותיה כדי הצורך, פעם קנה בעל הבית תרנגול, אמרה התרנגולת לתרנגול, כשהייתי יחידה לא סיפק לי בעל הבית את מזונותיי, עכשיו על אחת כו"כ, אמר לה התרנגול, אנכי אצרך בקולי ויתנו גם לי וגם לך! כך סיים המגיד מדובנא, אני אוכח אותם אקרא בקול, ויתנו לכל הנצרכים וגם לכבוד תורתו יתנו כדי מחסורו. האיש החי בעינים פקוחות עלי גלגל העולם, יוכל להתפעל מדרכי ה' המדריך את כל פריט קטן של תהליכי העולם, ובה מגיע על ידי פרנסתו לדרגה גבוהה של אהבת ה', ואמונה טהורה במנהיג העולם. אכן, 'שמח זבולון בצאתך'...

בעולם המסחר שיש תחרות אין א' להשני, פוגש האדם כמה מקרים שבהם הוא מרגיש שהשני חוסף את פרנסתו, ומתחיל להרעיק עליו תרעומות, במחשבה ובמעשה, והתוצאות ידועות... אולם האיש הבוסח, מבין ומאזין להנהגת ה' בכל תנועה קלה, מביט ומקשיב לקול התורה הבוקעת מכל מקרה, באיזה דרך ישכון אור - של הנהגת היהודית המתפארת בדרכי התורה ונתיבותיה, מבלי להתאבד עצמו על הכסף... ואדרבה, יש סברא הפוכה, שריבוי המשתדלים בה מרבה הזכויות של ישראל, להרים את קרנו 'ביחד' עם חבירו, כדי שהשפעת הפרנסה ישפוך במדה גדושה, שיהא די לכולם - עד בלי די!

כתיב בפרשה, הוכח תוכיח את עמיתך, ומסופר שהמגיד מדובנא זצ"ל בא יום אחד לעיר שבה דר בעל האפיקי

טעמי הצדיקים

י"א אייר
הרה"ק ר' יצחק אייזיק יהודה יחיאל מקאמרנא זי"ע
בן הרה"ק אלכסנדר סענדר זי"ע
מח"ס זוהר חי, היכל הברכה ועוד

כתב על עצמו:

בס' נתיב מצותי: ויעיד עלי יוצר בראשית, כי מורי ורבי דודי [הרה"ק ר' צבי הירש מזידיטשוב זי"ע] היה תמיר מחבב אותי ביותר, ומימי לא הקפיד עלי, וכמה פעמים חיבק ונשק אותי על המצח נשיקין דרחימו, אף על פי כן כשאני שמעתי קול פסיעות רגליו, נפל עלי אימה ופחד, ובכל אברי אחזני רתת ובאימה ופחד כמעט שלא נותרה בי נשמה, וכשהייתי צריך אליו לאיזה ענין כמה פעמים הייתי עומד על הפתח רבע שעה, ולא יכולתי ליכנס מרוב אימות ופחדים שהיה עלי מאימות רבי ומורי, אימות השכינה, ובזה הייתי תלמיד נאמן לפניו, עד שאורו מאיר עלי עד היום, לא נכבה נרי ולא כהתה עיני, ואורו מאיר עלי ביתר שאת ועוד, עד שכל גל וגל שעבר עלי לא גרם לי שום נפילה חלילה, כי התקשרתי עמו בקשר אמיץ, עד שנשבע לי בדיקנא קדישא שלו בליל שבת, שלא יעזוב אותי לעולם מלהיות כלי מחזיק ברכה ואור.

מעבודתו:

ראיתי בעיני אצל אאמו"ר זלה"ה, שהיו לו מדריגות תמימות אהבת הבורא ברוך הוא אין לשער, כשהיה קם בשחרית בין בקיץ בין בחורף, אמר ברכת השחר כפי סדר האר"י זלה"ה באריכות גדול, ובין ברכה לברכה היה שוהה בה כמעט שעה, כי בין "ברוך" ל"אתה" עמד וכוון כל הכוונות והייחודים של האר"י זלה"ה, וחוג מזה היה בעצמו מחדש ייחודים ושמות הקדושים בכל עת ובכל רגע אין לשער ואין לספר, ועד שאמר "הנותן לשכוי בינה" האריך אפשר יותר מרבע שעה, וכן היה בכל ברכה וברכה - תולדות יצחק.

י"א אייר
הרה"ק ר' נפתלי מראפשיץ זי"ע
ה'זרע קודש'
בן הרה"ק ר' מנחם מענדל מליסקא זי"ע - תלמיד הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע

מאמרותיו:

השאדמורי"ם האחרים מבקשים מהקב"ה בקומם בבוקר, שהיהודים שיבואו אליהם באותה יום יוושעו בפקודת ישועה ורחמים. ואילו הוא ביקש, שהיהודים שמבקשים לבוא אליו היום, יוושעו בביתיהם בטרם בואם... - החכמה מאין.

פסירתו:

רבינו [הרה"ק ר' יצחק מסטוטשין זי"ע] סיפר, שזקיניו הק' מראפשיץ אמר, מה שיעשה עמו לאחר פטירתו. כשיגיע למעלה, ער איז דאך דער ראפשיצער רב, וועט מען אים וועלן געבן גן-עדן, יתחילו לעיין, מדוע מגיע לו גן עדן. ללמוד, לא למד כפי שצריך. להתפלל, לא התפלל כפי שצריך.

הילולא דצדיקא

צדקה, לא נתן כפי שצריך. ממילא עומדים לפסוק לו גיהנם. אבל הוא לא יכול לסבול את ריחם של הרשעים בגיהנם, לכן יצווה לגרש את כל הרשעים מן הגיהנם, ושני מלאכים יכנסו לשם 'אין זיי וועלן אויס רייכערן דאס גיהנם עם ריח של גן עדן, ויחטאו את הגיהנם בעשן כדי להחדיר אליו את ריח גן העדן, ואז הוא יכנס לשם וינעול את דלתיו מבפנים, וזה יהי' לו לגן עדן. והסביר רבינו [הרה"ק הנ"ל] שאם יוציאו בגללו את הרשעים מן הגיהנם, זה יהיה עבורו גן עדן.

לעת זקנתו עבר הרה"ק מראפשיץ דרך העיר לאנצוט, ליד בית הקברות, ואמר: מריח פה טוב מאד [דא שמעקט זייער שיין]. וכן הוה, והטמינוהו בלאנצוט.

שמעתי מרבינו [הנ"ל], שבהלווייתו הספידו חתנו הרה"ק ר' אשר ישעי' מראפשיץ זי"ע, ואמר, חותני היה אומר שבטנו נפוחה משום שרשוות בה כל צרות ישראל. עתה צריכים לכתבו בה גם צרה זו של פטירתו, משום שאף זוהי אחת מצרות ישראל! - החכמה מאין.

י"א אייר
תק"א - תקצ"ה
הרה"ק ר' יצחק מראדוויל זי"ע האור יצחק'
בן הרה"ק ר' יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע

אמרו עליו:

הרה"ק המגיד ר' אברהם מטריסק: לרבי יצחק מראדוויל היתה בכל לילה עליית נשמה, והיה הולך בעולמות בהיכלות העליונים ופונה לצדיקים ללמוד מהם סודות התורה, וכל צדיק היה מוסר לו סודות התורה. לפעמים היה מגלה ביום ממה שלמד בשמים בעת עליית נשמה - אור יצחק.

עובדא:

פעם נעמדה צפור ע"י הרה"ק ר' יצחק זי"ע וצפצפה, ובכה הרה"ק מאד ואמר: הנה מכירים ויודעים בשיחת חיות ועופות, וציפור זה אומרת לנו נביאות, בוכל זאת הנני חוטא גדול כזה... והמש"ך - כסבורים אתם שכוונתי לעבירות כעבירות שלכם? את העבירות שלי לא אחליף אפילו במצוות שלכם... - מאמר מרדכי.

מד"ת על שב"ק:

מנוחת שבת נקראת 'מנוחת אמת ואמונה', דמנוחה של מלך בשר ודם שנותן לאנשי חיל שלו, היא כדי שאח"כ יוכל לכבוש עממה מלחמות כו' לזה אינה מנוחת אמת. דאינו רוצה במנוחה עצמה, והמנוחה היא רק בהכרח, אבל הקב"ה רוצה המנוחה עצמה, והראי, שמחכה ליום שכולו שבת, שינוח תמיד, והעבודה והיגיעה שכעת היא רק מצד האדם וכו'.

בשב"ק אין בחירה, וכמ"ש חז"ל בשבת לא משקרי אינשי, היינו אין יכול לשקר, שכבוד הוי' עליך נגלה ואימת השבת עליו, משל למי שעומד לפני המלך, בודאי אינו יכול לשקר מצד שהוא בטל במציאות מגודל הפחד והיראה.

טעמי האבות

על מסכת אבות

הגה"צ ר' ליב חסמן זצ"ל האור יהל'

ארז"ל (אבות פ"ג י"ד) **חביב אדם שנברא בצלם חבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם**, שנאמר (בראשית ט') כי בצלם אלקים עשה את האדם! וענין 'נודעת לו' פירושו הראשונים ז"ל, שהודיעו לו שנברא בצלם, שנאמר בתורה כי בצלם אלקים עשה את האדם.

ונבאר את הצריך לעניינינו, להתבונן עד כמה חבה יתירה היא שהודיעו לו זאת, עפ"י ציור לשני בנ"א עניים מרודים, שהם הולכים מבית לבית לקבץ נדבות - רעבים ויחפים ואין להם פרוטה לפורטה, אבל לאחד מהם יש אוצר גדול תחת תנורו בביתו, שאילו הי' יודע מזה הי' מתעשר ברגע אחד, אך דא עקא, שאינו יודע, והרי הוא כעת עני בעניים כחבירו ממש! וכל ההבדל הוא רק במיגו שהוא יכול להתוודע ולהתעשר, משא"כ חבירו. וזהו חבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם, כי עתה לאחר שהודיעו לו כאילו קיבל גם את החבה הראשונה, שנברא בצלם.

טעמי החינוך

חינוך בזמן הזה

הגה"צ ר' יצחק הוטנר זצ"ל הפחד יצחק'

הנני בזה לאשר קבלת מכתבך מיום י"א אדר תשט"ו, ממחר אני בתשובה כי יקרה לי מאוד הרגעת רוח סוערת של נפש מישראל, מכתבך הוא אספקלריא אשר מתוכה נשקפים נפתולי חיים של נפש עורגת, צר לי כי אין בידי לענות על שאלותיך בפרוטרוט, הלא יודעת את כי בשעה שכן אדם נוסע על היבשה, הרי מרכבתו עושה חריץ בקרקע, ועל ידי זה נוצר שביל גם בעד חברו. אבל בזמן שאדם נוסע על הים, הרי אפילו אם מאה שנים ימצא באניה לא יתוהו מזה דרך כבושה גם להזולת.

למותר לבאר לך, כי חיי הנוער שלנו בתקופה זו דומים הם הרבה יותר לתנועת האניה בלב ים סוער, מאשר לתנועת המרכבה על פני האדמה, ועל כן אי אפשר בשום אופן בזמננו ליעץ ולהורות בהליכות עולמו של אדם צעיר מאנשי שלומנו על יסוד השוואות ודימויים, ולדרוש סמוכים מנפש אחת לחברתה, ועל כן מכיון שאינני מכיר אותך, יש כאן חשש של עצה שאינה הוגנת, וחלילה לי להורות וליעץ בכגון זה, אבל אחת אני יכול להבטיח אותך, **כי אם תשתמשי כהוגן בכשרונותיך ובכוחותיך כפי שנגלו לפני כתיבתך, כי אז יתהפכו כל הפגמים והליקיים של חינוךך בעבר לפני קובלת עליהם כל כך, למכשיר רב ברכה של השפעה על הזולת בכיוון הרצוי לאנשי שלומנו**, הנני נותן לך בזה רשות לפנות אלי בכל זמן שתמצאי לנכון, ופטורה את מלהסס בדבר, בתקוה כי יעזור לך השם להיות מודרכת במסילה העולה בית קל.

עד כאן מכתב הגאון זצ"ל - ומה מאד יש ללמד על דורינו אנו - כמעט ששים שנה מאז, עד כמה מטורפת בים הסוערת את סגנון החיים של בני הנוער, אשר מחייבת כולנו לשנס מתנינו למען עתיד ילדינו, שלא נבוש ולא נכלם, ולא להיות צועק לשעבר. הבה נטכס עצה האיר להעמיד דור של ירא אלקים, הבלתי מתפעלת מסערת הרוחות זרות, המנשבת בחוזקה, רק לחזק בחבל הקשור למעלה, לבלתי להיות נתפסת בזרם של הזמן הזה. בעזרת ה' נעשה ונצלתי!